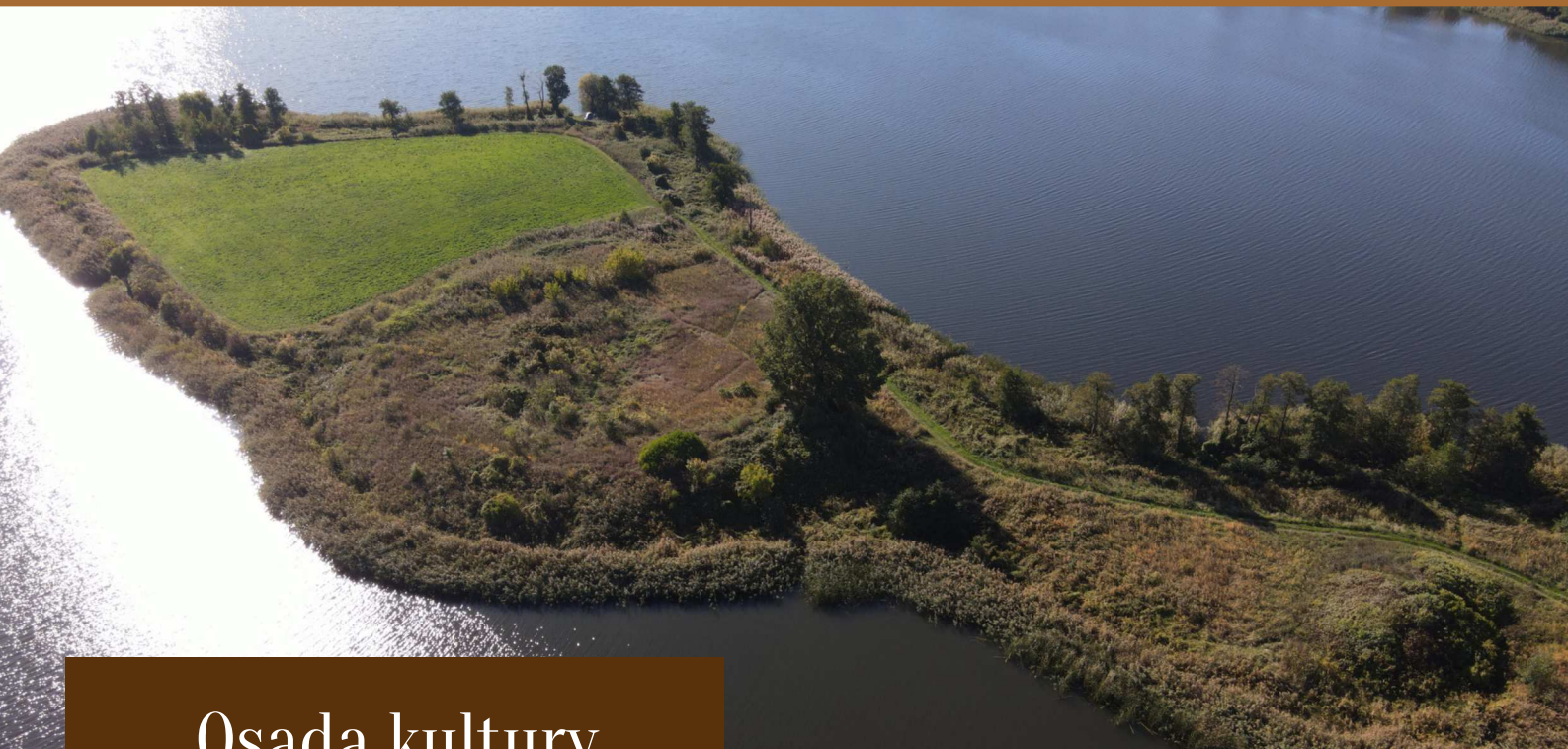

Półwysep Szyja w Bninie

Niemy świadek historii...

Osada kultury łużyckiej

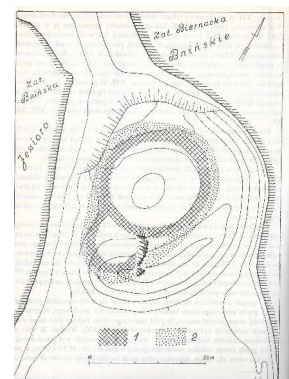
Pierwsza osada kultury łużyckiej na półwyspie Szyja w Bninie miała charakter otwarty (nie była obwarowana) i znajdowała się na południowym krańcu półwyspu. Powstała prawdopodobnie w VIII w. p.n.e., a jej powierzchnia wynosiła około 1,30 ha. Warto zauważyć, że Szyja nie był kiedyś półwyspem, a przybrzeżną wysepką połączoną groblą biegnącą wzdłuż brzegu jeziora (podobnie jak np. osada w Biskupinie). Mieszkańcy trudnili się łowiectwem, zbieractwem, hodowlą bydła i uprawą roli.

W II fazie rozwoju osada zmniejszyła swoją powierzchnię do około 1,09 ha., poprzez podniesienie się wód okolicznych jezior. Zabudowa koncentrowała się w jej środkowej części. Jeden z domów zajmowała pracownia brązownika, której ślady odkryto podczas wykopalisk. Wytworzone przez niego towary nabywali osadnicy, o czym świadczy znalezienie dwóch brązowych nagolenników w skarbie na kórnickim Zwierzyńcu. Mieszkańcy chcąc chronić swoją osadę przed postępującym zalewaniem, na jej południowym krańcu zbudowali specjalną zaporę przeciwpowodziową, chroniącą zabudowę na półwyspie.

Na największy rozkwit i "prestż" osady w Bninie przypada okres III fazy jego rozwoju. Całość założenia "zmałała" do 0,88 ha w skutek ciągłego przybywania wód jeziora. Pogarszające się warunki bytowe oraz zmiany demograficzne doprowadziły do wyludnienia się osady w V w. p.n.e. na blisko 1000 lat.

Ufortyfikowany ośrodek militarny

Około 934 roku, w centralnej części półwyspu Szyja rozpoczęto wznoszenie ufortyfikowanego pierścieniowego, grodu dwuczłonowego. Prace postępowały w dwóch etapach, zakończonych prawdopodobnie w 938 i 940 roku. Fenomenem grodu w Bninie jest fakt, że powstał on jeszcze przed panowaniem Mieszka I, stając się jednym z pierwszych ufortyfikowanych grodów Piastów (przed Poznaniem czy Gniezmem). W miejscu osady z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w początkach X wieku wzniesiono nową osadę, stanowiącą zaplecze gospodarcze całego założenia.

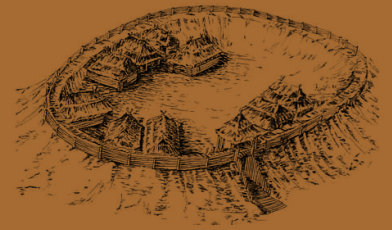
Dostępu do środka grodu strzegł wał podkowiasty wysoki na około 7-10 metrów, wzniesiony metodą rusztowo-hakową. Domostwa budowano z plecionki uzupełnianej gliną, lokowanej pomiędzy drewnianymi słupami wspierającymi dachy. Kres pierwszego założenia grodowego przypada na rok 1038/39 - czyli najazd księcia czeskiego Brzetysława I na Wielkopolskę i kryzys monarchii piastowskiej (bunt Masława). Oba wydarzenia mocno wpłynęły na sytuację w państwie Piastów, doszczętnie pustosząc podległe im ziemie. Taki los spotkał również gród w Bninie, który został spalony, a następnie opuszczony.

Źródło: Fagel, J., 1975. Materiały do studiów nad osadnictwem Bnińskim - grodzisko węgłe

Niemy świadek historii...

Półwysep Szyja w Bninie

Źródło: <https://dzikibez.pl/wiedz/inne/grodzisko-brodnowskie/>

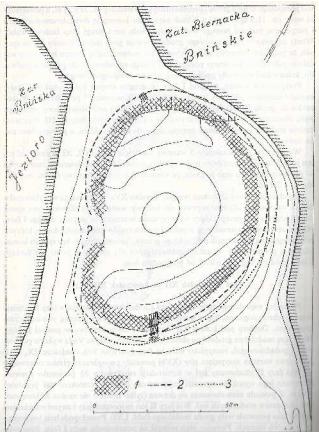
Odbudowa i umocnienie grodu

Gród odbudowano około roku 1200, rezygnując z dwuczłonowego planu umocnień na rzecz potężnego pierścienia wałów, wysokich na około 10,6 metrów (ich zarys widoczny jest do dzisiaj) (II faza rozwoju). Dokonano poszerzenia majdanu grodu (75x52m.) Przy budowie użyto piasku wydobytego na półwyspie, przez co powstał rów, odgradzający gród od podgrodzia. Rozbudowa i umacnianie grodu w Bninie były kluczowe ze względu na jego strategiczną pozycję - punkt militarny bronił dostępu do Poznania przez przesmyk między jeziorami Kórnickim i Bnińskim.

Źródło: Kočka-Krenz H., 2021. Półwysep Szyja w Bninie – świadek historii

III faza rozwoju przypada na początek XIII wieku (około roku 1233). Stare wały wzmocniono odsadzką zewnętrzną, wysoką od strony północnej na 10,2 m. i 5,6 m. od strony południowej (było to związane z mniejszym ryzykiem ataku od strony wody/podgrodzia). Użyto do tego drewnianych skrzyń wypełnionych kamieniami, wzmocnionych wiązaniem hakowym. Całą konstrukcję uszczelniono piaskiem i drewnianymi stosami. Rozbudowane wały były teraz szerokie u podstawy na 16 metrów. Dodatkowym zabezpieczeniem obronnym był rów z wodą (fosa), który bronił dostępu do grodu od strony północnej. Domostwa lokalizowano wewnątrz grodu, w pobliżu wałów oraz na podgrozniu znajdującym się w południowej części półwyspu.

Źródło: Fogel J., 1975. Materiały do studiów nad osadnictwem Bnińskim – grodzisko węgłe

Źródło: Drzewicz A., 2007. Ceramika malowana z cmentarzyska ludności kultury łużyckiej w Biernatkach

Mieszkańcy osady na półwyspie Szyja swoich zmarłych chowali na cmentarzysku po wschodniej stronie jeziora (dzisiaj Biernatki). W okresie funkcjonowania osady kultury łużyckiej szczątki palonych ciał składano do jam grobowych, wyposażając zmarłych w gliniane naczynia, paciorki ze szkła i bursztynu oraz metalowe ozdoby i przybory, których fragmenty zaprezentowano na zdjęciach.

W trakcie funkcjonowania ośrodka militarnego w Bninie zmienił się tylko obrządek towarzyszący pogrzebowi, w którym zrezygnowano z palenia ciał, składając je do jam grobowych w całości. Szacuje się, że na cmentarzysku w Biernatkach pochowano w ciągu 300 lat kilka tysięcy zmarłych mieszkańców okolicznych osad.

Kasztelania i gród stożkowy

Ostatnim elementem założenia obronnego w Bninie był gród stożkowy, z drewnianą wieżą kasztelańską, pełniący rolę wysuniętej placówki obronnej (fermy).

Wzniesiono go w II połowie XIII wieku, prawdopodobnie z rozkazu księcia Władysława Odonica, który pragnął wzmocnić swoje grody przed zbliżającym się najazdem Henryka Brodatego. Wieża otoczona była drewnianą palisadą u podstawy nasypu oraz na jego szczycie. Posiadała prawdopodobnie kilka jednoizbowych pięter. Pełniła funkcje zarówno obronne jak i mieszkalne. Po III fazie rozwoju gród zostaje porzucony, kończąc tym samym historię osadnictwa na półwyspie Szyja w Bninie. Przyczyn opuszczenia tych terenów można upatrywać między innymi w

podnoszącym się stanie wód jeziora Bnińskiego oraz przemianach społeczno-politycznych zachodzących w całej Wielkopolsce.

Źródło: Drzewicz A., 2007. Ceramika malowana z cmentarzyska ludności kultury łużyckiej w Biernatkach